

HARCKÉSZÜLTÉG, MOZGÓSÍTÁS ÉS HADTÁPKIKÉPZÉS

Ellátó század alkalmazása az ezred harctevékenységében

*Dr. Generál Tibor alezredes,
a hadtudományok kandidátusa*

Harctevékenység anyagi eszközök felhasználása nélkül elképzelhetetlen. A fegyveres erők anyagi szükségletei minden korban egyfelől a harc megvívásának eszközeiből, másfelől magának az életnek a fenntartáshoz szükséges anyagokból tevődnek össze. Az anyagi biztosítás tehát a fegyveres erők minden dologi – anyagi, technikai, egészségügyi és egyéb tárgyi jellegű – szükségletének kielégítésére hivatott hadtápbiztosítás legalapvetőbb ága, a hadtáp legfontosabb és legbonyolultabb feladata, ezért amikor a hadtápot szervezzük, mindenekelőtt az anyagi biztosítás legcélszerűbb megvalósítását tartjuk szem előtt.

A harc jellegének változásai és a fegyveres erők korszerű szervezeti keretei – a második világháborúhoz képest – jelentősen megnövelték a csapatok anyagi eszközszükségleteinek méreteit és sokszorososan kibővítették e szükségletek körét. Elegendő utalni arra, hogy a szárazföldi csapatoknál az egy főre eső anyagfogyasztás a második világháború óta mintegy tízszeresére – 16–20 kg-ról 200 kg-ra – növekedett. Az anyagi biztosítás megszervezésének bonyolultságára jellemző, hogy egy korszerűen szervezett gépesített gépesített lövészadosztály löszerszükséglete mintegy 140 lőszerfajtából tevődik össze.¹

Az anyagi biztosítás méreteinek gyors növekedése és az anyagi eszközfajták sokféleségének állandó bővülése napjainkban a csapatok anyagi eszközökkel való folyamatos és teljes ellátását a győzelem kivívásának egyik döntő feltételévé tette.

Az anyagi biztosítás folyamata – a hadtápbiztosítási rendszer keretén belül – viszonylag önálló alrendszer alkot, mely meghatározó szerepet játszik a hadtápbiztosítás megszervezésének és megvalósításának egész mechanizmusában. Ez a meghatározó szerep a következőkben jut kifejezésre:

– a hadtáp megszervezésének legfőbb rendszabályait az ellátás, továbbá az után- és hátraszállítások legcélszerűbb feltételeinek megteremtése érdekében foganatosítjuk;

– a hadtápbiztosítás többi ágazata azokat az eszközöket alkalmazza, amelyekkel az anyagi biztosítás keretén belül látjuk el a csapatokat;

¹ A magasabbegységek és egységek anyagi biztosítása. ZMKA Tudományos Könyvtár. Lelt. sz.: 24601–A. (Kéziratfordítás), 5. oldal.

- a hadtáp különös feladatai egyfelől közvetve az anyagi biztosításhoz tartoznak (pl. katonakereskedelmi kiszolgálás, szákmányszolgálat, hadifoglyok ellátása), másfelől az ellátási feladatok dominálnak bennük (pl. elhelyezési, állat-egészségügyi biztosítás stb.) .

Az anyagi biztosítás rendszere a hadtápbiztosítási rendszer alapvető összetevője, mely felöleli az ellátás ágazatonkénti és szakaszos szervezeti felépítését, az ellátásért való felelősség elveit, továbbá a csapatok szükségletei kielégítésének és a felhasznált készletek pótlásának normáit, a katonai anyagmozgatást és egyéb rendszabályokat.²

A közelmúltban az anyagi biztosításra hivatott hadtápszervezeteket a csapat-hadtápnál is ellátó kötelekbe vonták össze. Ezek közül az egyik alapvető kötelék a gépesített lövész- (harckocsi) ezred ellátó százada. A következőkben az ellátó század szervezetének és rendeltetészerű tevékenységének alapjait elemezzük.

1. Az ellátó század szervezeti felépítése, feladatai és teljesítőképessége.

Az *ellátó század* az ezred alapvető hadtápszervezete, mely az ezred alegységeinek anyagi eszközökkel (páncélos és gépjárműtechnikai, egészségügyi anyagok, illetve a térképellátás körébe tartozó cikkek kivételével), továbbá alapvető szolgáltatásokkal való ellátására hivatott és amelynek szerteágazó tevékenységét a hadtáp vezetőszervek által központilag tervezett anyagmozgatási rendszabályok egységes technológiai folyamattá kapcsolnak össze.

Korszerű harcban az ezred rövid idő alatt, sokféle és nagytömegű anyagi eszközt használhat fel, miközben térbeli helyzetét gyakran és gyorsan változtatja. Az ellátó század szervezeti felépítése egyfelől megfelel a hadtápszervezetekkel szemben támasztott általános követelményeknek, másfelől pedig kapcsolódik az előjáró és alárendelt ellátási szakaszokhoz, amelyekkel feszes munkamegosztásban, időben és teljes mértékben biztosítja az ezred szükségleteinek kielégítését az alapvető anyagi eszközökkel és az előírt szolgáltatásokkal.

Az ellátó század *parancsnoka* általános hadtáptiszt, aki az ezredparancsnok hadtáphelyettesének van közvetlenül alárendelve. Általános parancsnoki teendői mellett felelős az ezred ellátási szakaszán az előírt ellátási és szállítási (anyagmozgatási) feladatok szervezett megvalósításáért, a zászlóalj ellátó szakaszok, továbbá az ezred biztosító, kiszolgáló és egyéb közvetlen alegységek parancsnokaival (illetve az anyagellátásért felelős személyekkel) a kapcsolat fenntartásáért.

Az ellátó század szerteágazó és bonyolult tevékenységének összhangja, életképességének fenntartása céljából a századparancsnok esetenkénti alkalmazási tervet készít, melyet a hadtáphelyettes hagy jóvá. Az ellátó század parancsnoka - közvetlen segítőivel - kidolgozza, fenntartja vagy saját hatáskörébe tartozó kérdésekben megváltoztatja:

- a század alkalmazási tervét, az erők és eszközök lépcsőzését, illetve az ellátási-szállítási feladatok konkrét struktúrájának megfelelő elosztását;
- megszervezi a század alegységei elhelyezését, áttelepítését;
- megszervezi és ellenőrzi az alegységekhez kiszállításra (kiadásra) kerülő anyagi eszközök idejében történő előkészítését és a rakodási munkák végrehajtását;

² A szárazföldi csapatok hadtápbiztosításának alapjai ZMKA tankönyv. Kéziratí példány. 36/086/Ea. 76. oldal.

- elosztja a szállítóeszközöket és intézkedik a szállítások végrehajtására a szállítási tervfeladatok alapján;
- megszervezi az előljáratól érkező anyag fogadását és átvételét;
- foganatosítja a tömegpusztító fegyverek elleni védelem, őrzés, védelem rendszabályait;
- vezényli a helyőrségi és komendáns szolgálatokat;
- megszervezi a forgalomszabályozást és a belső összeköttetés fenntartását a század elhelyezési körleteiben;
- irányítja az állomány anyagi, technikai, egészségügyi biztosítását;
- felkészíti a személyi állományt a küszöbön álló feladatokra és közvetlenül irányítja a körükben végzendő pártpolitikai munkát.

A gépesített lövészezred ellátó századában *közvetlen állomány, vegyes szállító szakasz, ellátó szakasz és raktári állomány (tároló szakasz)* található.³

A harcokcsi ellátó század alapvetően megegyezik a gépesített lövészezred ellátó századával. Különbség van a szállító alegységek, az ellátó szakasz és a raktárak szervezetében, illetve állományában, mivel a harcokcsiezred ellátó századában három szállító szakasz van szervezve (lőszer-, üzemanyag- és egyéb anyagszállító szakaszok), ugyanakkor az ellátó szakasza kisebb és a raktári állománya kevesebb.

Az ellátó század *közvetlen állományához* századparancsnok helyettes (általános hadtáptiszt, aki háborús körülmények között egyben az ezred raktárak – tároló szakasz – parancsnoka is), szolgálatvezető tiszthelyettes, gépjármű technikai tiszthelyettes (század technikus), elektromos és gépkocsi szerelő, illetve szerelő-gépkocsivezető tisztesek és honvédek, terepjáró tehergépkocsik, gépkocsi-karbantartó gépkocsi és személygépkocsi vagy motorkerékpár tartoznak. A szerelő állomány – a század technikus közvetlen parancsnoksága alatt – javító rajban is szervezhető.

Felszerelésükhöz – a TASZT- (tartalék alkatrész, szerszám és tartozék) készleteken kívül – az alegység-szintű kisjavításokhoz szükséges szerszámok, tartalék alkatrészek és egyéb javító anyagok tartoznak.

A szállító alegységek szervezeti felépítése a következő:

A gépesített lövészezred *szállító szakaszának* élén szállító szakképzettségű tiszthelyettes szakaszparancsnok áll, akinek lőszer-, üzemanyag- és egy, vagy két egyéb anyagszállító raj van alárendelve.

A harcokcsiezred *lőszer- és üzemanyag-szállító szakaszai* 3–3 rajból, az *egyéb anyagszállító szakasz* pedig 2 rajból állhat.

A lőszerszállító raj (szakasz), amelynek a parancsnoka szállító szakképzettségű tiszthelyettes – lőszerkezelésre és rakodógép üzemeltetésére is kiképzett gépkocsivezetőkből (akik közül a harcokcsiezrednél 3 tisztes rajparancsnoki beosztást tölt be), az ezred fegyverzeti anyagraktár részére előírt lőszer mozgókészleteknek egy fordulóval történő elszállításához szükséges, különböző típusú és raktárfelületű tehergépkocsikból, esetleg pótkocsikból áll. A lőszerszállító alegységek – a lőszerkezelőkön kívül – szállítják és tárolják az ezred fegyverzeti anyagraktár lőszerkezelő berendezéseit és anyagmozgató eszközeit is (göngyö-

³ Vö.: Dr. Deák Péter alezredes: „Gépesített lövész- (harckocsi-)ezred ellátó század működésének és alkalmazásának elvei” című tanulmányának (ZMKMF, Szemelvények 1975/1. sz.) 2–7. oldalával.

legek, bevizsgáló műszerek, rakodólapok, kézi rakodóeszközök, mini konténerek, karbantartó anyagok, átmenetileg tárolt fegyverek stb.).

Az *üzemanyagszállító raj (szakasz)* élén szintén szállító tiszthelyettes áll, akinek tartály- és töltőgépkocsi (esetleg töltősor) kezelésére is kiképzett gépkocsivezető tisztesek és honvédek (harckocsiszrednél: tisztes rajparancsnokok útján) vannak alárendelve. Az üzemanyag-szállító alegységek technikai állományába az ezred üzemanyagraktár részére előírt mozgó- (kiegészítő) készletek egy fordulóval történő elszállításához szükséges terepjáró tehergépkocsik, töltőgépkocsik, 5 köbméteres hajlékony tartályok és motoros üzemanyag-szivattyú – esetenként: üzemanyag pótkocsik és utánfutók – tartoznak.

Az *üzemanyag-szállító raj (szakasz)* személyi állománya a különböző üzemanyagok felismerésére és az üzemanyag-technikai eszközök kezelésére is ki van képezve. A hozzájuk tartozó terepjáró töltőgépkocsik különleges felépítményűek, rendszerint 5000 literes tartály térfogattal rendelkeznek és egyidejűleg két tömlőn keresztül képesek gép- (harc-) járművek utántöltésére. A terepjáró tehergépkocsik rendeltetése a kenő-, karbantartó és vegyi anyagok, az üzemanyag technikai eszközök, üzemanyaggal feltöltött hordók, kannák, zsíros dobozok, ballonok és hajlékony tartályok; továbbá az ezred üzemanyagraktár tartálylefejtő és anyagmozgató eszközeinek (töltőfejek, hordó targoncák, hordó állványok, hordó korcsolyák, kanna rekeszek stb.), valamint kézi laboratóriumának szállítására.

Az *első egyéb anyag szállító raj* parancsnoka szállító tiszthelyettes, akinek műszaki felszerelések, vegyi fegyverzet és vegyivédelmi anyagok, továbbá híradóeszközök, üzemeltető, javító és karbantartó anyagok kezelésére, illetve rakodógépek üzemeltetésére is kiképzett gépkocsivezetők vannak alárendelve. A raj technikai eszközeihez az ezred műszaki, vegyivédelmi és híradó-anyagraktár mozgókészleteinek, tároló, anyagmozgató és bevizsgáló eszközeinek egy fordulóval való elszállításához szükséges – rendszerint 5 tonnás – tehergépkocsik és pótkocsik tartoznak. A raj együttműködik az ezred híradószázaddal, a műszaki-utászszázaddal, a vegyivédelmi szakasszal és a javító századdal.

A *második egyéb anyag szállító raj* parancsnoka szállító tiszthelyettes vagy tisztes. A rajhoz az ezred élelmezési és ruházati raktárak mozgó anyagi eszközkészleteit, tábori élelmezési raktár felszerelését, vágatási egységfelszerelések készletét, ruházati raktár felszerelését, irodaszer, nyomtatvány és ruházati javító-karbantartó anyagkészletét, továbbá ezen raktárak anyagmozgató eszközeit (zsák-targonca, ládatargonca, kézi kocsi, kézi emelővillás targonca, rakodólapok, fém szállító ládák, hajlékony falú ruhaszállító konténerek stb.) egy fordulóval elszállítani képes – rendszerint 3 tonnás terepjáró – tehergépkocsik, pótkocsik, kenyérszállító, vízszállító gépkocsik (esetleg hűtőgépkocsi vagy hűtő utánfutó), valamint forgó- és terepjáró villás rakodógépek tartoznak. A raj személyi állománya a különleges gépjárművek és rakodógépek kezelésére is ki van képezve.

Az *ellátó szakasz* rendeltetése az ezred vezető szerveinek, harcbiztosító, kiszolgáló és egyéb közvetlen alegységeinek alapvető anyagi eszközökkel való közvetlen ellátása. Élén hadtáptiszt-helyettes áll, akinek szállító raj és élelem-ellátó raj tartozik az alárendeltségébe. A *szállító raj* parancsnoka szállító tisztes, akihez a rajba beosztott – 3 és 5 tonnás terepjáró – tehergépkocsik vezetői tartoznak, akik rendelkeznek az általuk vontatott pótkocsik, üzemanyag- és vízszállító utánfutók kezeléséhez, továbbá a lőszer és üzemanyag kezeléséhez, szabályszerű kiadásához (gépjárművek töltéséhez) szükséges kiképzéssel.

Az *élelem ellátó raj* parancsnoka élelmezési tiszthelyettes, akinek 2 főszakács és az ellátó szakaszhoz utalt alegységek élelem ellátásához szükséges létszámú beosztott szakács van alárendelve.

A raj felszereléséhez mozgókonyhák, ezek tartozékai, kenyér- és vízszállító ládák, kézi anyagmozgató eszközök, továbbá a mozgókonyhák tüzelőanyaga (tűzifa, tüzelőolaj) tartoznak. Az élelem ellátó raj harcban rendszerint megosztva tevékenykedik.

Az *ezred raktárak (tároló szakasz)* fegyverzeti (lőszer-) üzemanyag-, élelmezési, ruházati és harci-technikai anyagraktárakból tevődnek össze, amelyekhez fegyverzeti-, üzemanyag-, műszaki-, híradó-, élelmezési anyag-, és ruházati ellátó raktárvezető tiszthelyettesek és ugyanilyen képesítésű raktáros tisztesek tartoznak (ez utóbbiak között vegyvédelmi raktáros is található). A harci-technikai anyagraktár parancsnoka a műszaki, helyettese a híradó raktárvezető tiszthelyettes.

A raktárak rendelkeznek a hozzájuk tartozó ellátási ágazatok vonatkozásában a raktári tevékenységekhez szükséges tároló, anyagmozgató, bevizsgáló, számviteli stb. eszközökkel (raktári egységfelszereléssel) is. Az ezred raktárak személyi állománya a fokozott harcckészültség elrendelése után (harci körülmények között) *tároló szakasz*ként kerül alkalmazásra, amelynek parancsnoki teendőit az ellátó századparancsnok helyettese látja el. A tároló szakasz nem önállóan, hanem a szállító rajokhoz (szakaszokhoz) kapcsolódva tevékenykedik.

Az ezred raktárak vezetői és kezelői szakmailag az illetékes szolgálatiágfőnök (vezető) alárendeltségébe tartoznak.⁴

Az ellátó század szervezeti felépítése az 1. sz. ábra szerint.

Az ezred ellátó század alapvető rendeltetésének megfelelően a következő feladatokat hajtja végre:

a) Az ezred raktárakban fegyverzeti anyagokból, üzemanyagból, műszaki felszerelésekből, híradó anyagokból, vegyifegyverzetből és vegyvédelmi anyagokból, élelmezési-, ruházati-, politikai-nevelési és elhelyezési anyagokból (9 ellátási ágazat) létrehozza és folyamatosan fenntartja az ezred ellátási szakaszára előírt csapat (mozgó- és kiegészítő) anyagi eszközkészleteket. Ennek keretén belül rendelkezik az ezred vezető szervei, harcbiztosító-, kiszolgáló- és egyéb közvetlen alegységei részére – a zászlóalj ellátási szakaszhoz – előírt csapatkészletekkel is.

b) A hadosztály ellátó zászlóalj települési (elhelyezési) körletében, kijelölt anyagátadó-, vagy találkozási pontokon, helyben, vagy a számára meghatározott helyszíni ellátási forrásnál időben, mennyiségi és minőségi előírások szerint átveszi, kézi és gépi rakodóeszközökkel fel-, le-, vagy átrakja az ezred részére a fentebb felsorolt ellátási ágazatok köréből kiutalt anyagi eszközöket.

c) Az átvett anyagi eszközöket – a biztonsági rendszabályok megvalósításával – szállító, töltő- és különleges gépkocsikon, vagy földön, mini konténerekben, szállító ládákban, rakodólapokon, rakodószőnyegen, rakodólemezen (tároló keretekben, szilárd és hajlékony üzemanyagtartályokban, egyéb edényzetben) át-

⁴ A szervezeti felépítésben közölt adatokhoz felhasználására kerültek a gépesített lövész- és harcokocsiszerekek állománytáblái, a ZMKA gyakorló hadrendjének vonatkozó táblázatai és a MN ideiglenes hadinormái (üzemanyag-, közlekedési-, élelmezési- és ruházati szolgálat).

menetileg (1-2 napig) tárolja. Eközben az üzemanyagot kézi laboratóriumi-, a tűzér-, aknavető-, páncéltörő- és harcokcsilőszert etalon (szabványmintához viszonyított), vagy ránézéssel és eszközzel bevizsgálja.

d) Az ezred szolgálatiág-főnökök (vezetők) intézkedései (elosztói, utalványai) alapján – a szállító és egyéb anyagmozgató eszközökkel együtt – elosztja az alegységek anyagi eszközszükségeit. Szállító alegységeivel az ellátó szakaszok részére kiutalt anyagi eszközöket szállítóoszlopokba, rakománycsoportokba,⁵ rakatsejtekbé⁶ csoportosítja és ennek megfelelően a raktárak rakodóállásaiban fel-, vagy átrakja, illetve átrakás nélkül szállítóoszlopokba, illetve lépcsőkre rendezi, majd útbaindítja vagy helyben átadja (áttölti) az ellátó szakaszok, esetenként közvetlenül a harcoló vagy harcbiztosító alegységek részére.

A rakománycsoportokat alapvetően úgy alakítja ki, hogy a lövészlőszer, az üzemanyagok egyrésze, az élelmezési anyagok és – idényruhacsere, vagy tiszta fehérnemű-ellátás idején – a ruházati anyagok az ellátó szakaszok útján; a tűzér-, aknavető-, páncéltörő-, rakéta páncéltörő- és rakéta légvédelmi-lőszer, az üzemanyagok más része, a műszaki, híradó és vegyvédelmi anyagok pedig közvetlenül az érintett raktárakból kerüljenek az illetékes alegységekhez.

Az ezred ellátási struktúrája a 2. sz. ábra szerint.

e) Az ezred vezető szervei, harcbiztosító, kiszolgáló és egyéb közvetlen alegységei részére a saját ellátó szakasza által átvett anyagi eszközöket közvetlen fogyasztás céljából előkészíti, illetve feldolgozza, majd részükre helyben átadja, illetve esetenként kiszállítja. Ennek során előkészíti és kiadja a lövész lőszereiket; az ezred üzemanyagraktárnál létesített feltöltőhelyen vagy a harcrendben, töltőgépkocsiból avagy edénycserés módszerrel feltölti a gépjárműveiket; elkészíti majd rendszerint ételhordó és más edényekben kiadja az alegységek meleg- és hidegételét, esetenként az anyagjárandósági illetményét. Ha lehetőség van rá: az ezred vezetési pontjain étkezést hoz létre.

f) Az ezred alegységeit időszakonként ellátja új vagy javított, utánfestett és tisztított ruházati anyagokkal, tiszta fehérneművel és a ruházati szolgálat által más szolgálati ágak megbízásából kezelt anyagokkal (politikai-nevelési anyagok, tábori bútorzat, tüzelő- és világító anyagok).⁷

g) Az ezred haditechnikai eszközök tervszerű megelőző kiszolgálási (TMK) rendszerének követelményei szerint időben biztosítja a napi és időszakos karbantartási műveletekhez, műszaki (technikai) szemlékhez, javító tevékenységekhez szükséges – az ellátó század által kezelt – fegyverzetit, műszaki, híradó és vegyvédelmi igénybevételi anyagokat, hajtó- és kenőanyagokat.

h) A megfelelő szakanyagokkal való ellátás, a szállítás és az alkalmazás feltételeinek megteremtése vonatkozásában szorosan együttműködik az ezred megfelelő harcoló, harcbiztosító vagy kiszolgáló alegységeivel. Ezek szakanyagi eszközeit, szállítójárműveit átmenetileg kezeli, mozgatja, irányítja.

i) Gyűjti, rendszerezi, saját eszközeivel bevizsgálja, veszélyteleníti, hátra szállítja, utasítás szerint a hadosztály ellátó zászlóaljnak átadja vagy ellátás céljából felhasználja az elszórt, visszahagyott, felesleges vagy zsákmányolt anyagokat, csomagolóeszközöket, az egységakományok megbontása, felhasználása

⁵ Vö.: az Ált./66. „Egységes Málházási Utasítás”. HM 1968. 324. oldalával.

⁶ Vö.: Közl./11. Katonai Szállítási Utasítás II. rész. HM 1973. 81. oldal.

⁷ Ruh./2. Ruházati szolgálati utasítás. HM 1971. 17. oldal.

után felszabadult konténereket, rakodólapokat, egyéb anyagmozgató eszközöket. Az ezred segélyhelyről esetenként hátraszállítja a sérültek fegyvereit, egyéb felszerelését.

j) Részt vesz az alegységek katona-kereskedelmi kiszolgálásában, a hadifoglyok ellátásában, a sérülteknek az ezred segélyhelyre történő hátraszállításában.⁸

Az ellátó század harcban rendszerint egy vagy két lépcsőben tevékenykedik. Szétbontakozásának alapelvei:

- feleljen meg az anyagáramlás várható ütemének (átlagosan 16–18 km/óra), mely szorosan összefügg az alegységek anyagi eszközszükségletének mennyiségével és szerkezetével;⁹

- igazodjon az anyagi eszközök átadás-átvétel módjaihoz (átrakással, földre rakással, átrakás nélkül – a szállítóeszközök átrendezésével stb.);

- tegye lehetővé a fennakadás nélküli anyagi biztosítást a harctevékenységek során bekövetkezett éles fordulatok eseteiben;

- óvja meg az ellátó század által kezelt anyagi eszközöket attól, hogy ugyanazon ellenséges ráhatástól egyszerre semmisüljenek meg.

Az ellátó század lépcsőzésére vonatkozó konkrét követelményeket – a szállítóeszközök központositott felhasználása elvének alkalmazásával – az ezredparancsnok hadtáphelyettese határozza meg.

Az ezred ellátó százada képes:

- az ezred ellátási szakaszára utasításokban előírt csapat- (mozgó és ki-egészítő) készleteket egyszerre felmárházni és elszállítani;

- az ezred vezető szervei, harcbiztosító, kiszolgáló és egyéb közvetlen alegységei részére a zászlóalj ellátási szakaszára előírt csapatkészleteket szállítani;

- valamennyi rendszeresített pótkocsit és egyéb utánfutó jellegű technikát egyszerre vontatni;

- a kenyeret, a friss húst és húskészítményeket 1-2 napig termosztáltan tárolni (kezelné) és szállítani;

- a részben egységakományként érkező anyagi eszközkészletek jelentős hányadát gépkocsin tárolni, a le-, fel- vagy átrakási munkák egy részét gépi rakodóeszközökkel elvégezni;

- szétbontakozását a küszöbön álló ellátási-szállítási (belső és külső anyagmozgató) feladatokkal összehangolni;

- alapvetően az anyagkezelésre is kiképzett gépkocsivezetők alkalmazásával egyszerű (főleg tranzit jellegű) raktári műveleteket végezni;

- harcból kivont alegységeket egyidejűleg, minden alapvető anyaggal feltölteni;

- az ezred vezető, harcbiztosító, kiszolgáló és egyéb közvetlen (tűzér-, aknavető-, páncéltörő-, légvédelmi-) alegységeit – a gépjárműtechnikai, az egészségügyi és térképészeti anyagokat kivéve – minden más anyaggal közvetlenül ellátni;

- saját technikai eszközeinek igénybevételét TMK-rendszerben biztosítani, az alegységszintű javításokat elvégezni;

⁸ Az ellátó század feladatainak feltárása a 3. sz. lábjegyzetben hivatkozott tanulmány 7–12. oldalainak felhasználásával történt.

⁹ Irányelvek a hadtápcsapatok és -törzsek felkészítésére. MNHF 0314/23/1977. 9. oldal.

- kisebb erejű ellenséges földi- vagy légitámadást a segítség beérkeztéig - sikeresen elhárítani;
- mentőosztagként működni.

Az ezred szállító százada egyidejű teljesítőképességének főbb mutatói:

a) Szállítókapacitás (a szállítóeszközök különböző típusaival, 80–90%-os raksúlykihasználással és 90%-os technikai együtthatóval számolva):

- gépesített lövészezred szállító szakaszánál 100–130 tonna szilárd és (töltőgépkocsikban) 30 000–35 000 liter hajtóanyag; ellátó szakasznál további 12–14 tonna szilárd és (töltőgépkocsikban) 6 500–7 000 liter hajtóanyag;

- harcokosi ezred szállító szakaszainál 130–180 tonna szilárd és (töltőgépkocsikban) 30 000–70 000 liter hajtóanyag; ellátó szakasznál külön 12–14 tonna szilárd és (töltőgépkocsikban) 5 000–6 000 liter hajtóanyag.

b) Üzemanyagtároló kapacitás:

- hajlékony tartályban 10 köbméter;
- 200 literes, illetve 50 literes hordókban a mozgó anyagi eszközkészletű hajtóanyag azon részét, amely töltőgépkocsikban, tartálygépkocsikban, üzemanyag-utánfutókban nem helyezhető el;

- üzemanyagkannákban a mozgó anyagi eszközkészletű hajtóanyagokból 0,2 javadalmazást (a lánctalpas harcjárművek után meghatározottak kivételével).¹⁰

c) Üzemanyag-átfejtő kapacitás:

- töltőgépkocsikkal (a típustól függően 2, 3 vagy 4 tömlővel) gépesített lövészezrednél 20–28; harcokosi ezrednél 32–52 gépjármű 5–10 (6–13) perc alatt történő feltöltése;

- a rendszeresített motoros szivattyúval 20 köbméter/óra hajtóanyag átfejtése, illetve

- „gépkocsi (hordó) töltő-elosztó” csatlakoztatásával 4 gépjármű;

- kannatöltő berendezés csatlakoztatásával pedig 20 üzemanyagkanna feltöltése.¹¹

d) Kenyér termosztált tároló- és szállítókapacitása 1500–1600 kp.

e) Hús és húskészítmények hűtött (mélyhűtött) tároló- és szállítókapacitása 200 kp.

f) Víz hőszigetelt szállítókapacitása:

- az élelmezési anyagraktárnál 3000 liter, 380 liter/perc szivattyúzással;

- az ellátó szakasznál 1000 liter, 100 liter/perc szivattyúzással.¹²

g) Gépi rakodókapacitás:

- forgó rakodóval 800–1000 kp/sec névleges emelőképesség;

- rakodó targoncával 2000 kp, maximálisan 3,2 méter magasságra.¹³

¹⁰ MN Üzemanyag Szolgálatának ideiglenes hadinormái MN USZF-ség. Klt. szám: 4/00354. 9. oldal.

¹¹ Üzemanyag-szolgálat technikai eszközei. 1966. 159–162.

¹² Az MN tábori élelmezési technikai eszközei és felszerelése. Budapest. 1973. 47., 51., 76., 89. oldalak.

¹³ Az MN anyagmozgatási rendszerének korszerűsítéséről. Honvédelem. 1969. Különkiadás. Szám: 01807–69. 57., 60. oldalak.

h) Melegétel-ellátás az ellátó szakasznál maximálisan:

- gépesített lövészezredeknél egytál ételből 1200; kéttál ételből 680 adag;
- harcckocsi ezrednél egytál ételből 900; kéttál ételből 500 adag.¹⁴

A fentiekén kívül az ellátó század – a hadinormákban számára rendszeresített anyagmozgató és egyéb technikai eszközök alkalmazásával – képes a század technikai biztosítás feladatait megvalósítani, továbbá a raktári tevékenységek terén (rakodás, tárolás, számvitel) teljesítőképességét jelentősen növelni.

II. Az ellátó század alkalmazása

Az ellátó század alkalmazása nem tűri a sablont, mivel funkcionális alegységei különböző rendeltetésűek, miközben az alkalmazott működési formák az alegységek differenciált szükségleteiből, az anyagmozgatás konkrét feladataitól, térben és időben várható kibontakozásától közvetlenül függenek. Az ezred segélyhely és az ezred sérült technikai gyűjtőhely működésére különböző helyzetekben is többnyire azonos vonások jellemzőek. (Hátraszállítás, meghatározott terjedelmű segélynyújtás, javítás.)

Az ellátó század azonban szinte minden egyes alkalommal más csoportosításban és más méretek szerint tevékenykedik, ezért lépcsőzését, működési formáit és belső csoportosítását a következő tényezők határozzák meg:

a) *Az ezred feladatai, harcrendje, az ezredparancsnoknak a harc lefolytatására hozott elhatározása. Az ezredparancsnok elhatározásából ered, hogy*

- mely zászlóalj és milyen megerősítők kerülnek az első lépcsőbe, mivel ezek részére mindennemű anyagi eszközszükségletet – rendszerint a feladatuk teljesítése után – az ellátó szakaszokhoz és a zászlóalj tüzérség tüzelőállásaiba kell az ezred szállító alegységeivel szállítani;

- milyen tűzfeladatokat hajt végre és hogyan manőverez az ezred tüzérség és a rakéta légvédelmi üteg, mivel ezek részére a tüzérségi, aknavető, páncéltörő, rakéta páncéltörő és rakéta légvédelmi löszert gyakran a tüzelőállásaikban (vagy anyagátadó helyeken) kell a fegyverzeti részlegeiknek átadni;

- előre láthatólag mikor és hol, melyik zászlóalj, illetve mely alegységek lesznek a harcból kivonva, mivel ezek anyagi eszközökkel (különösen üzemanyaggal) való feltöltésében az ezred (sőt a hadosztály) szállító alegységeinek közvetlenül is részt kell venni;

- mely alegységek szállítóeszközei vonhatók be az ezred (hadosztály) tagozatban folyó utánszállításokba;

- az ezred harc feladatát, a harcnap végén hol és mikor fejezi be, mivel ebben az időszakban az alegységeket a technikai kiszolgálás közben – meghatározott fontossági sorrend szerint – szinte egyidejűleg kell feltölteni;

- az ezred részére megszabott készleteket a harc kezdetén és végén hogyan kell lépcsőzni; a fogyasztási normákból mely alegység hogyan részesedik;

- mikor és hol, illetve milyen módon kell közvetlenül ellátni az ezred vezető szerveit, biztosító, kiszolgáló és egyéb közvetlen alegységeit lövészlőszerekkel, üzemanyaggal, meleg- vagy hidegélélemmel (készétel konzervekkel), egyéb anyagi eszközökkel.

¹⁴ A 12. lábjegyzetben hivatkozott segédlet 7. oldalán.

b) *A badosztály anyagi-technikai vezető szerveinek szándéka, az ellátó zászlóalj települése (elhelyezése) és manővere. Ezekből ered, hogy*

- mikor és hol kell találkozási pontokon fogadni, anyagátadóhelyeken átvenni (átrakni) az ezred részére érkező ellátmányi anyagokat;
- mely anyagi eszközöket kell - oszlop rendezése után - átrakás nélkül továbbszállítani;
- mikor és hol kell az ezred szállító alegységeinek az ezred részére kiutalt anyagi eszközöket felvételezni;
- mikor és hol, mit kell helyszínről beszerezni.

c) *Az után- és hátraszállítási utak rendszeréből ered, hogy*

- milyen közlekedési viszonyok között valósítható meg az anyagi eszközök utanszállítása, a sérültek és a felesleges anyag hátraszállítása;
- mennyi és milyen bekötő utat kell előkészíteni az ellátó század funkcionális részlegeinek tevékenységéhez, a körforgalom megteremtéséhez.

d) *A terepviszonyokból ered, hogy*

- milyen természetes rejtési és óvási lehetőségekkel vonható ki az ellátó század az ellenség légi és földi megfigyelése alól, milyen mesterséges létesítményekre és rendszabályokra van szükség;
- a sérültek, vegyi-, sugárszennyezések, rombolások, vízbetörések (előntések) és tüzek keletkezése milyen következményekkel jár az ellátó század tevékenysége szempontjából;
- a telepítésre (elhelyezésre) számításba vett körletben megvannak-e a kellő feltételek a széttagolt elhelyezéshez, a szállítóeszközök szükséges forgalmához és a rendeltetésszerű feladatokhoz;
- van-e bőséges vízelőhely, vannak-e helyszíni anyagok speciális feladatokhoz, eszközökhöz;
- biztosítva van-e a feltétele a szilárd vezetésnek és a körlet gyors elhagyásának.

e) *Egyéb tényezők:*

- a felesleges és zsákmányolt anyagokat gyűjteni, kezelni, veszélyteleníteni kell, majd hátraszállítani;
- a hadifoglyokat szükség esetén el kell látni.

Az *ellátó század* parancsnoksága, közvetlen állománya és alapvető funkcionális részlegei az ezred összpontosítási, várakozási, gyülekezési vagy nyugvási körletében rendszerint az ellenséggel átellenben levő oldalon, az alegységektől 3-4 km-re helyezkedik el. A szállító alegységek és az ellátó szakasz (itt tartózkodó része) egymástól 500-1000 méterre, a terep védőképességét kihasználva bontakozik szét. A lőszerszállító és üzemanyag-szállító alegységek legyenek egymástól legtávolabb. Az ellátó szakasz élelemellátó pontot hozhat létre.

A szállító alegységek rendszerint megőrzik a menetrendben felvett csoportosítást és az előrevonulási út két- (vagy egyik) oldalán, avagy az abból leágazó mellékutakon vonalas elhelyezésben, állandó készenlétben állnak a működőkészség gyors elérésére, illetve besorolásra az előrevonás folytatása céljából. A vonalas elhelyezésen belül az egyes gépkocsik „saktáblaszerűen” vagy - motorházzal az út felé - „fenyőágszerűen” tagolódnak szét.¹⁵

¹⁵ Vö.: a 3 .sz. lábjegyzetben hivatkozott tanulmány 22-23. oldalával.

A gépkocsik között olyan távolság legyen, hogy az biztosítsa más gépkocsik anyagátrakáshoz oldalt, vagy véggel beállását, illetve – amennyiben a szállító alegység az útpadkán bontakozott szét – más oszlopok elhaladását. (3. sz. ábra)

Ha az ezred harcrendbe bontakozik szét, az ellátó század – a harctevékenység fajtájától és a harcmódtól függően – a harcoló alegységek élétől 10–20 km-re, általában az ezredhadtáp vezetési pont közelében (vagy azzal együtt) helyezkedik el, illetve részlegesen vagy teljes egészében települ.¹⁶ A hadosztály első lépcsőjében alkalmazott ezred ellátó századai települési (elhelyezési) körleteinek vonalában a hadosztály többnyire harántutat jelöl ki.

Az ellátó századhoz vezető útvonalakon jól látható jelzéseket kell elhelyezni. Az ellátó század lépcsőzését és az egyes lépcsők elhelyezkedését vagy települési helyét és áttelepülésének feltételeit az ezredparancsnok határozza meg a hadtáphelyettes jelentése és javaslata alapján. A hadtáp első lépcsőjébe kijelölt és anyagi eszközökkel megrakott szállítóeszközök feladatát, elhelyezkedését és manőverét, továbbá az ellátó század zömének működési körleteit (helyeit), a racionális munkaszervezés kiinduló adatait (parancsnok elhatározásából, a hadosztály anyagi-technikai vezető szervek szándékából eredő feladatokat, a biztosítás rendszabályait stb.), az áttelepülés rendjét, a mentvonalakat, az anyagátadóhelyeket és találkozási pontokat a hadtáphelyettes jelöli ki.

A kijelölt működési körleteken, helyeken, pontokon belül az egyes szállító (ellátó) alegységek szétbontakozását, az állandó jellegű elemek helyeit és feladatait, a belső forgalmat, az együttműködés, a szétbontakozás és besorolás rendjét az ellátó század parancsnoka, a kijelölt oszlop- (lépcső-) parancsnok, vagy szállító, ellátó alegységparancsnok határozza meg.

Az ellátó század személyi és technikai állományát úgy kell elosztani, illetve a század csoportosítását úgy kell meghatározni, hogy az biztosítsa:

– az anyagmozgatások legcélszerűbb végrehajtását az előzőekben felsorolt tényezőknek megfelelően;

– azt, hogy a bekötőutak előkészítése és egyéb – nem szakmai jellegű – feladatok minél kevesebb munkaerőt vonjanak el;

– a kedvező munkafeltételeket a munka racionális megszervezéséhez, a belső átcsoportosításhoz, a körlet gyors elhagyásához.

Ebből a célból az ellátó század települési (elhelyezési) körletében, illetve működési körzetében objektumparancsnokságot, irányító pontot, tárolóhelyeket, rakodóállásokat és -frontokat, oszlopképző helyeket, számviteli, ügyviteli helyeket, anyaggyűjtő helyeket, riadókörletet, őrséget, védelmi szakaszokat, vegyi-sugárfigyelő pontokat, mentesítőhelyet, kiszolgáló blokkot, fedezékeket, várakozási és gyülekezési körleteket, találkozási pontokat és anyagátadóhelyeket kell kijelölni. (4. sz. ábra)

Az ellátó század települési (elhelyezési) körletéhez hozzávetőleg 4–8 km² alapterület szükséges.¹⁷ Az ellátó századnak készen kell lennie arra, hogy teljes állományával 2 óra alatt szétbontakozzon, továbbá szállító oszlopokból 25 perc alatt anyagátadóhelyet hozzon létre.¹⁸

¹⁶ Uo.

¹⁷ A csapathadtáp feladatai és megszervezése. ZMKA tudományos könyvtár. Lelt. sz.: 24490—A. Kéziratfordítás. 25. oldal.

¹⁸ A 3. sz. lábjegyzetben hivatkozott tanulmány 23. oldal.

Az ellátó század funkcionális részlegei munkáját elvileg a következők szerint célszerű megszervezni:

a) Az *objektum parancsnokságon* a parancsnok és a szolgálatvezető sátorban, fedezékben, lakóépületben, olyan központi helyen települ, ahonnet – a belső híradás eszközeivel, küldőncökkel, jelekkel és jelzésekkel – az anyagmozgatásra érkező parancsokat venni tudja, azok végrehajtására intézkedhet, a biztosítás rendszabályait érvényesíteni és az alkalmazást tervezni, szervezni képes.

b) Az ellátó század működési körletének bejáratánál jelölik ki az *irányító pontot*. Ezen a helyen a századparancsnok helyettes (távollétében szállító tiszt-helyettes) dolgozik, akihez az ezred komendáns és forgalomszabályozó alegységből vezényelt katona és vegyi-, sugárfigyelő (őrs) lehet beosztva. Ez a tiszt vagy tiszthelyettes végzi a vételezésre vagy anyagátadásra érkező szállítóoszlopok oszlopmenetleivelének ellenőrzését, a rakjegyzékek vizsgálatát, a gépkocsivezetők (oszlopparancsnok) eligazítását, a várakozási körletből történő bebocsátását. A rakodásra való irányítás 4–6 gépkocsiból álló csoportonként történhet. Az irányító pontnak állandó összeköttetésben kell lenni a raktárakkal, rakodófrontokkal és az oszlopképző hellyel. Biztosítani kell, hogy minden gépkocsivezető a várakozási körletben megismerje a számára kijelölt rakodóállás jelét (számát), az odavezető utat, a mozgási sebességet a bekötőúton (15 km/óra) és a rakodófrontoknál (5 km/óra), továbbá teendőket az ellenség különböző behatása esetén.¹⁹

Az irányítópont személyi állománya egyúttal légi megfigyelést is végez, figyelni és füleli a környező területet és a felderítő eszközökkel felfedi a vegyi- és sugárszennyezettséget. Szükség esetén – az ügyeleti szolgálat útján, vagy közvetlenül – elrendeli a légi-, vegyi- vagy atomriadót. Sugárszennyezettség-mérővel méri a beérkező és az alegységektől hátraszállított anyagi eszközöket, a szennyezett anyagokat a *mentesítőhelyre* irányítja.

Az irányító pont felszerelése részletes települési vázlatból, sugárszennyezettségmérő készülékből, vegyi harcanyag indikáló felszerelésből, riadó elrendelésére szolgáló lát- és hangjelzést keltő eszközökből, technikai híradó eszközökből, forgalomszabályozó és világítóeszközökből áll.

c) Az ellátó század legalapvetőbb funkcionális részlegei a *fegyverzeti, az üzemanyag, a harci-technikai (műszaki, vegyivédelmi, híradó), az élelmezési és a rubázi raktárak*.

Az ezredraktárak meglévő anyagi eszközkészletei – alapvetően az ellátási terveknek megfelelő rakománycsoportokban – a szállításukra kijelölt szállítóallegység gépkocsijain, rakodólapokra, különböző mini konténerekbe málházva, raktarsejtekkbe csoportosítva, vagy egyszerűen a gyári göngyölegben (láda, zsák, doboz, hordó, kanna, ballon, fólia stb.), illetve töltő- (tartály-) gépkocsikban tárolnak.

A gépkocsikat lehetőleg természetes, vagy – csapatok által visszahagyott, esetleg külön erre a célra kiépített – mesterséges fedezékekben, illetve megfelelő olyan helyeken kell elhelyezni, ahonnan akadály nélkül, gyorsan ki tudnak hajtani.

Ha az ezred részére érkező anyagi eszközök átrakására nem áll rendelkezésre elegendő szállítójármű és az átrakás nélküli szállítás módszere sem alkalmaz-

¹⁹ A 6. sz. lábjegyzetben hivatkozott utasítás 89. oldal.

ható, illetve létfontosságú anyagi eszközök átvétele céljából üres szállítógépkocsikra van szükség, akkor a kevésbé fontos anyagok egy részét földre kell rakni, illetve a hajtóanyagot a rendszeresített edényzetbe vagy hajlékony tartályba le kell fejteni. A földre rakott anyagi eszközöket – nyílt terepen vagy terep-képződményekben – ponyvával, fóliával le kell takarni (élelmiszereket kötelező), illetve – a konténerekbe vagy rakodólapokra málházott egység rakományok kivételével – a helyszínen található fa- vagy egyéb anyagokból készült alátétekre (ászkfa, rózse, nád, sás stb. szőnyeg, köteg) kell helyezni. A földre rakott anyagi eszközöket minél előbb olyan alegységek részére kell kiadni, amelyek saját szállítóeszközeikkel vételeznek az ezred raktáránál.²⁰

A tárolóhelyeken a következő széttagolási normákat kell betartani:

- nem veszélyes anyagokkal megrakott járművek között 15–20 méter;
- lőszerfajták, illetve lőszerkekből az alegységek szükségletének megfelelően képzett rakománycsoportok között 50–70 méter;
- rakéta páncéltörő és légvédelmi lőszerke, továbbá gyújtófejek – külön tárolva – legalább 50 méter;
- üzemanyagraktár, fegyverzeti raktár és robbanóanyagok tárolóhelye egymástól lehetőleg 1,5–2 km-re, forgalmasabb úttól legalább 100 méterre.

Komplex egység rakományok esetében a veszélyes anyagokra vonatkozó széttagolási normák érvényesek.²¹

Valamennyi raktárnál (szállító alegységnél) az anyagi eszközöket tároló gépkocsiallásokon kívül rakodóállásokból rakodófrontot kell kialakítani az előljárótól érkező anyagi eszközök átvételével, az alárendelt vételezésével és a raktáron belüli anyagátcsoportosításokkal, rakománycsoportok kialakításával kapcsolatos beállások, átrakások és kiállások lebonyolítása céljából. Kedvezőtlen körülmények között a tárolóállások egybeeshetnek a rakodóállásokkal. Ebben az esetben biztosítani kell más gépkocsik oldalra vagy véggel össze történő beállítását.

A rakodóállásoknak lehetővé kell tenni a gépkocsik manőverezés nélküli szabad mozgását, gyors beállítását, kiállítását, fordulását és széttelepülését, amelyet – a rakodórészleg parancsnokának bevonásával – jelzésekkel irányítanak. Ezt a követelményt leginkább a „véggel össze” rakodási módszer elégíti ki. A rakodóállás munkaterülete (a gépkocsi típusától függően):

- oldalrakodás esetén 6–12 méter;
- véggel össze rakodás esetén 3–4 méter.²²

Az üzemanyagraktárnál a hajtóanyagoknak töltő- vagy tartálygépkocsikba, illetve tárolóedényzetbe való átadás-átvétele céljából *benzin- és gázolajtároló és átadóbelyeket* (átfejtő állásokat); az itt tankoló gépkocsik feltöltése céljából *benzin- és gázolajtöltőbelyeket* kell kijelölni. Ezen kívül meg kell határozni az üzemanyag technikai eszköz tároló- és a fáradtanyag-gyűjtőhelyet. A töltő-, tartály- vagy tehergépkocsikat egymástól 15–30 méterre, az egyes hajtóanyag fajtákat, vagy gépkocsicsoportokat 75–100 méterre kell elhelyezni.²³

A raktárak területén külön munkahelyeket kell kijelölni a speciális anyag-

²⁰ Lásd: a 2. sz. lábjegyzetben hivatkozott tankönyv 99. oldal.

²¹ Ua. 34–35. oldal.

²² A 6. sz. lábjegyzetben hivatkozott utasítás 88. oldal.

²³ Tankönyv az üzemanyag-raktárkezelők szakképzéséhez. MN Kik. Fcsf.-ség. 1965. Szám: 578. 304. oldal.

kezeléshez (ctalon vagy ránézéses bevizsgálás, szétmérés, laboratóriumi elemzés, göngyölegtelenítés, fegyverek, lőszeres és más haditechikai eszközök megtisztítása a kenőanyagoktól, konzisztens anyagok készletezése, kiszerelese, hajtóanyagok kannázása, szűrese stb.).

d) Olyan szállítmányok rendezése céljából, amelyekben belül az egyes szállítógépkocsikra különböző anyagi eszközfajták is kerülnek (inhomogén rakomány), vagyis a rakodást különböző raktáraknál levő gépkocsikról kell végrehajtani, *központi rakodófrontot* jelölünk ki.

e) Azoknak a különböző anyagi eszközfajtákat magukba foglaló szállítmányoknak az összerendezése, amelyeket az ellátó század különböző szállító oszlopaiból – átrakás nélkül – alakítunk meg, erre alkalmas *oszlopképző helyen* történik. Az oszlopképző helyen alakulnak meg a vételezésre induló üres járművekből álló gépkocsioszlopok is.

f) Az ellátó század ügyviteli szempontból rendszerint kapcsolódik az ezred hadtáp vezetési pont ügyviteli szolgálatához. Az ügyintézők (munkacsoportok) ügyviteli tevékenységének összefogására és a más alegységekkel való ügykezelési kapcsolat biztosítására célszerű a század szolgálatvezetőt *ügykezelőként* kijelölni.

Az anyagelosztók, (utalványok, teljességi jegyzékek) gyűjtözése, nyilvántartása, a rakodási jegyek, rakjegyzékek kiállítása, továbbá a raktári készletekről szóló jelentések összeállítása a raktáraknál (szállító alegységeknél) kijelölt *számviteli helyeken* történik. Az anyagátadási okmányok vezetéséért, gyűjtözéséért és nyilvántartásáért a raktárvezető (raktárkezelő) a felelős.

g) Az elszórt és szákmányolt, vagy felesleges kézfegyverek, kisebb haditechikai eszközök, alkatrészek, elhasznált hüvelyek, csomagolóeszközök, rakodólapok, szállítótartályok gyűjtése, bevizsgálása, veszélytelenítése céljából elvileg valamennyi raktárnál *anyaggyűjtő helyeket* kell kijelölni. Kedvezőtlen körülmények között az ilyen anyagok kezelése az ellátó századnál közös anyaggyűjtő helyen történik.

h) Az *ügyeleti szolgálatot* a hadtáp vezetési pont ügyeleti szolgálatával együtt kell megszervezni. Ha erre nincs mód, akkor valamelyik tiszthelyettest vagy tisztet kell szolgálatba vezényelni és az objektumparancsnok közelében elhelyezni. Kötelmeit és felszerelését a HTP/3. Csapathadtáp Utasítás tartalmazza.²⁴

i) A *riadókörtletet* az objektumparancsnok, illetve az ügyeletes elhelyezési körtlete mellett kell kijelölni. Földi ellenség támadása esetén itt történik a támadással közvetlenül nem érintett személyek gyülekezése, új harci alegységekbe való csoportosítása és konkrét harcfeladatuk meghatározása.

j) A *védelmi szakaszokat* az egyes alegységek körtleteinek az objektumparancsnoksággal átellenes szegélyén kell kijelölni úgy, hogy összességükben biztosítva legyen az ellátó század összefüggő körkörös védelme, illetve tűzösszeköttetése.

k) Az ellátó századnál a *vegyi-, sugárfelderítés* céljából rendszerint a meg erősítő, illetve az erre a feladatra kiképzett saját erőkből a hadtáp vezetési pontnál (ellátó század parancsnokságnál) vegyi-, sugárfelderítő őrsöt, az irányító ponton, a szállító alegységeknél és az ellátó szakasznál pedig vegyi-, sugárfigyelő pontokat kell kijelölni.

²⁴ 31–32. old.

l) Az őrséget (*jegyveres figyelőket*) és a járőröket a parancsnok szervezi meg. Elvileg a szállítóalegységeknél és az ellátó szakasznál kell fegyveres figyelőket kijelölni, illetve rendszertelen időközönként és meghatározott vonalakon járőrt indítani.

m) A vételezésre, le- vagy átrakásra beérkező gépkocsioszlop fogadása, eligazítása az egyes raktárakhoz, kisebb csoportokban, szervezett formában történő irányítása *várakozó körletekben* történik. Az ellátmányi, vagy hátraszállítandó anyagokkal megrakott kiinduló gépkocsik (gépkocsicsoportok) *gyülekezési körletekben* csatlakoznak egymáshoz és ezekből sorolnak menetrendbe.

n) Az előljárótól érkező szállítmányok fogadására, eligazítására, rakodóállásokba vagy oszlopképző helyekre való bevezetésére, illetve a harcoló alegységekhez történő továbbirányítására – az előljáró intézkedése szerint – *találkozási pontot* jelölnek ki. A zászlóalj ellátó szakaszok, ütegek részére történő utánszállítások eseteiben a találkozási pontok szintén alkalmazhatók.

o) Abban az esetben, ha az előljáró több ezred, illetve az ellátó század több alegység számára szállít ki egyidejűleg anyagot, azok átadása – átvétele *anyagátadóhelyen* valósul meg.

p) Az ellátó század *ellátó szakasza* rendszerint megosztva tevékenykedik. Az ezred vezető szerveinek, a tüzér, légvédelmi tüzér, a biztosító és kiszolgáló alegységeinek ellátása céljából kiszolgáló blokkot (lőszer-, üzemanyag- és élelem-ellátó pontokat, pihenőhelyeket és – ha lehetőség van rá – a vezető szervek részére étkezdét) hoz létre:

- az ezred harcálláspontján a komendáns és forgalomszabályozó alegység elhelyezési körletében;

- az ellátó századnál vagy az ezred hadtáp vezetési ponton kijelölt helyen;
- egyes esetekben – ha az ezred tüzérségéből, a biztosító és kiszolgáló alegységekből egymáshoz közel jelentős erőket és eszközöket csoportosítanak össze – ezek álláskörletei mögött.²⁵

r) Az ellátó század szállító (töltő) gépkocsijainak, gépi rakodó eszközeinek, egyéb hadtáp technikai eszközeinek javítása, az üzemképtelen szállítógépkocsik bevonatása céljából *technikai biztosító pontot* kell kijelölni.

Rendszerint támadásban, találkozóharcban és az ezrednek előrevetett osztággént való alkalmazása esetén (de esetenként más harcmódookban is) – az ezredparancsnok elhatározása szerint – az ellátó század állományából többnyire lőszer, üzemanyagot, robbanóanyagot és egyéb műszaki felszereléseket, esetleg vizet szállító járművek különíthetők ki az ezred hadtáp első lépcsőjébe. Az anyagi eszközökkel megrakott szállítójárművek kikülönítése nem lehet tetszőleges, hanem annak szervesen illeszkedni kell az ellátás tervszerű rendjébe és menetébe.

Alapvetően a fő feladatot ellátó és harc közben kivonásra tervezett zászlóalj feltöltéséhez, illetve az e zászlóaljat megerősítő alegységek készleteinek kiegészítéséhez szükséges anyagi eszközök kerülnek a hadtáp első lépcsőjébe.

Az anyagi eszközök kikülönítésének célja lehet még a felmerült, terven felül jelentkező többletszükséglet gyors kielégítésére való készenlét a harc menetében bekövetkező éles fordulat eseteiben. Ebben az esetben a kikülönített anyagi eszközök „biztonsági tartalék” szerepét töltik be. Létrehozhatjuk az ez-

²⁵ Vö.: A 3. sz. lánjegyzetben hivatkozott tanulmány 62–65. oldalával.

red alegységeinek megerősítése céljából olyan esetekben, amikor a nagyobb méretű anyagfogyasztás nem közvetlenül a harc kezdetén várható. (pl. mélybiztosítási övben). Ebben az esetben a szállító gépkocsikat besoroljuk a zászlóalj ellátó szakaszok menetrendjébe.

Védelemben az anyagi eszközökkel megrakott szállító gépkocsik kikülönítése az ezred anyagi eszközkészleteinek decentralizálása céljából történhet.²⁶

Az ellátó század áttelepítése – rendszerint az ezred hadtáp vezetési pontjával együtt – az ezredparancsnok által meghatározott irányban, a hadtáphelyettes utasítására történik. Az új települési (elhelyezési) körlet szemrevételezését, az egyes funkcionális részlegek besorolását, menetét, az új körlet elfoglalását, valamint az áttelepítés közben végrehajtandó ellátási – szállítási feladatok végrehajtását az ellátó századparancsnok szervezi meg és irányítja. Az áttelepítés végrehajtását jelenteni kell az ezredparancsnoknak vagy a törzsfőnöknek, továbbá a hadosztályparancsnok hadtáphelyettesének (a hadosztály hadtáp-törzsnök).

Az ellátó század áttelepítéséről az ezredparancsnok hadtáphelyettese (vagy megbízásából: az ellátó század parancsnoka) értesíti a hadosztály ellátó zászlóalj parancsnokát, a zászlóaljparancsnokokat és az ezred közvetlen alegységek parancsnokai közül azokat, akiknek az alegységei nincsenek a zászlóalj meg erősítésére rendelve.

Az ellátó század áttelepítésének (átcsoportosításának) rendjét és idejét az ezred harchelyzete, az alegységek térbeli elhelyezkedése, anyagi ellátottságuk, továbbá a hadosztály ellátó zászlóalj elhelyezkedése és tervezett manővere határozza meg. Végrehajtását össze kell hangolni az alegységek ellátásával és az ezred részére kiutalt anyagi eszközök fogadásával, felvételezésével.

Az áttelepítés (átcsoportosítás) alapvető célja, hogy az ellátó század főbb funkcionális részlegei a harc folyamán olyan kedvező körülmények közé kerüljenek, amelyek lehetővé teszik a felmerült ellátási és szállítási feladatok időben történő, célszerű végrehajtását. Az ellátó század zömének áttelepítését (átcsoportosítását) elvileg végre kell hajtani:

- támadásban, ha az alegységek élétől 20 km-re lemaradtak;
- védelemben, ha a földi ellenség 8–10 km-re megközelítette őket.

Olyan esetekben, amikor az ellátó század az ellenség ráhatásának nyilvánvaló objektumává vált, áttelepítését a csapások alóli kivonás céljából kell végrehajtani. Az ellátó század alapvető funkcionális részlegeit célszerű egyszerre gyors ütemben áttelepíteni. Ha az ellátó századtól az ezredhadtáp első lépcsőjébe anyagi eszközökkel megrakott szállítójárművek vannak kikülönítve, a támadás folyamán – amikor az első lépcsőben levő szállítójárművek leürültek – célszerű „rájuk települni”. Az alegységek harcadatainak teljesítése után az ellátó századnak az új körletben (helyeken, pontokon) a legcélszerűbb működési formákban és belső csoportosítással készenlétben kell lenni az alegységek anyagi eszközkészleteinek feltöltésére, egyéb ellátási, kiszolgálási feladatok végrehajtására, a soronkövetkező harcadatainak anyagi feltételeinek megteremtése céljából.

Ha a régi körletben földre rakott készletek, vagy elvégzendő feladatok maradtak hátra, a visszamaradó részleg ezek felszámolása, illetve végrehajtása után

²⁶ Vö.: Tankönyv a tartalékos hadtáptisztek részére. MHSZ OK. Bp. 1973. 55. oldal.

települ át. Lépcsőzetes áttelepítés esetén az egyes lépcsőket célszerű úgy összeállítani, hogy külön-külön képesek legyenek meghatározott alegységek feltöltésére.

Az ezred alegységei anyagi biztosításával foglalkozó kisebb-nagyobb szervezeteknek ellátó századába való összevonása kiszélesítette az ellátás és szállítás (anyagmozgatás) tervszerű és központosított megvalósításának alapjait.

A tanulmány akkor éri el a kitűzött célját, ha a benne foglalt kutató munkával és a szerző szerény gondolataival hozzájárul ennek az alapnak további rendszerezéséhez.

(Az 1-4. sz. ábrák a folyóirat végén találhatóak.)

Felhasznált kútforrások

1. Htp/3. Csapathadtáp Utasítás. HM 1965.
2. A Magyar Néphadsereg ideiglenes hadinormái (üzemanyag-, közlekedési-, élelmezési-, ruházati szolgálatok).
3. Gépesített lövész- és harckocsiszeredek állománytáblái.
4. Gépesített lövész- (harckocsi-) hadosztály gyakorló hadrendje. ZMKA. Lelt. sz.: 4068/Ea.
5. Közl./11. Katonai szállítási utasítás. HM 1973.
6. Ru./2. Ruházati szolgálati utasítás. HM 1971.
7. Elm./17. Utasítás a csapat élelmezési szolgálat megszervezésére és működésére háborúban. HM 1968.
8. Úza./21, Hábórus üzemanyag-ellátási utasítás. HM 1966.
9. Ált./66. Egységes málházási utasítás. HM 1968.
10. Ált./45. Az MN általános ügyviteli szabályzata. HM 1976.
11. Irányelvek a hadtápcsapatok és -törzsek felkészítésére. MNHF. Nyt. szám: 0314/23/1977.
12. A szárazföldi csapatok hadtápbiztosításának alapjai. ZMKA tankönyv. Kltsz.: 36/086/Ea. Kézirati példány.
13. Tankönyv a tartalékos hadtáptisztek részére. MHSZ OK 1973.
14. Tankönyv az üzemanyag-raktárkezelők szakkiképzéséhez. MN Kik. Fcsf.-ség 1965.
15. Dr. Deák Péter alez.: Gépesített lövész- (harckocsi-) ezred ellátó század működésének és alkalmazásának elvei: MN ZMKMF. Szemelvények. 1975/1. Szám: B/1651.
16. Az MN anyagmozgatási rendszerének korszerűsítéséről. Az MN I. Anyagmozgatási konferenciájának anyaga. Honvédelem melléklete, 1969. Szám: 01807-1969.
17. Üzemanyag-szolgálat technikai eszközei. MNHF Ó üza. o., 1966.
18. Az MN tábori élelmezési technikai eszközei és felszerelési. MN ÉSZF-ség. 1973.
19. A csapathadtáp feladatai és megszervezése. A Lenin-Renddel kitüntetett Hadtáp és Szállítási Akadémia jegyzete. 1973. Leningrád. ZMKA Tudományos Könyvtár. Nytsz.: 24490-A.
20. Normatáblázatok gyűjteménye a katonai közlekedési és szállítási munkák szervezéséhez. ZMKA. 3002/Klt.
21. Gépkocsizó lövész- (harckocsi-) zászlóalj ellátó szakasz alkalmazása. Segédlet. MN ZMKMF. 1974. Szám: B/1517.